

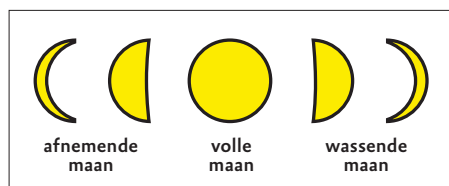
Wat weten we over hout?

Over de verkoop, aankoop en kwaliteit van rondhout bestaan allerlei feiten en verhalen. Beheerders, kopers en verkopers hebben allemaal hun eigen zekerheden. Vijftig praktijkmensen zijn gevraagd naar hun ervaringen en meningen over enkele van deze verhalen. Natuurlijk is uit de verhalen geen eenduidige conclusie te trekken. Of het moet zijn dat hout een levend materiaal is. Dat het altijd anders is en anders reageert op omstandigheden en waar mensen met liefde en grote interesse naar kijken, mee werken en zich telkens weer verbazen. We weten en begrijpen nog lang niet alles, en dat maakt hout zo leuk!

— Renske Schulting (Bureau Schulting)

foto Forêt Wallonne

Maanstand

Volgens sommige geïnterviewden heeft de maanstand bij het oogsten effect op de duurzaamheid van het hout. Bij afnemende maan, dus na volle maan, zou er minder suikerrijk sap en minder eiwitten in het hout zitten wat de duurzaamheid ten goede komt. Een Nederlandse houtkoper die dikke kwaliteitseken koopt zegt: "Oogsten met afnemende maan is een beetje vergelijkbaar met het wateren van hout, het werkt minder, minder spanning maar hoe het komt weet ik niet."

Ik houd er zelf geen rekening mee maar wel dat het hout in de winter geveld moet worden." Iemand anders zegt: "Ik heb het hout één keer met afnemende maan verkocht, dat hout is naar de veiling gebracht en die koper was erg enthousiast".

De meeste houtverkopers en houtkopers beschouwen het maanverhaal echter als een fabeltje en vrijwel niemand is bereid om meer te betalen voor hout dat bij afnemende maan is geogst.

Overigens weten sommige deskundigen zeker dat als de bliksem in een beuk slaat, het hout blauw wordt. Toch een leuk weetje.

Losringigheid

Losringigheid, of ringscheuren, is een totale of gedeeltelijk cirkelvormige scheur aan de kopse kant van de boom, precies op een jaarringrens (Een houtverkoper zegt dat hij de ringscheuren voor de kap al kan voorspellen aan de harsuitstoot op de stam). Een stuk hout met losse ringen is beduidend minder waard omdat het hout na het zagen uit elkaar valt. Over de oorzaak van dit fenomeen lopen de meningen sterk uiteen.

Een koper noemt dat de bomen, met name eiken, tegenwoordig te dicht bij elkaar staan waardoor na een dunning bij de zwakste bomen de ringen los kunnen komen in het kernhout. Daar is immers het hout het zwakst. Een andere koper vertelt dat losringigheid wordt veroorzaakt door een combinatie van de structuur van een boom, in sterk gedund open bos, in combinatie met een sterke verankering van de wortels. In die situaties ontstaat er meer mechanische druk (zwiepen) wat kans op losse ringen vergroot. Bij de ene boomsoort komt het meer voor dan bij de andere. Eik geeft volgens hem bijvoorbeeld maximaal één losse ring terwijl in tamme kastanje soms wel dertig losse ringen zitten.

Sommige geïnterviewden noemen vorst ("het knallen van bomen in de winter") als primaire oorzaak. Na de vorst kan in een boom door opwarming in de winterzon, zoveel spanning in het hout ontstaan dat het scheurt op een jaarring, meestal op de grens van kernhout en spinhout. Het komt volgens hen vooral voor bij eiken, douglas (anderen noemen juist niet de douglas maar de lariks) en dikke populieren. Losringigheid bij populieren brengen sommigen ook in verband met een natte standplaats. Bomen groeien daar soms zo hard dat ze te weinig tijd krijgen om een stevige houtstructuur te maken. Anderen noemen

het een effect van mechanische belasting (zoals wind) waardoor er scheuren ontstaan. Sommigen denken dat losringigheid vooral bij naaldbomen en ringporige loofbomen (eik en es) voorkomt. Deze loofbomen maken in het voorjaar grote vaten en in de zomer kleine vaten. Maar ook hier over bestaan allerlei verhalen. De ene beheerder kent het alléén bij tamme kastanje (ook ringporig hout) en volgens hem zijn van die soort dan ook meteen alle exemplaren in dat bos losringig. Daar lijkt het dus met de locatie te maken hebben. Een relatie met vorst lijkt hem uitgesloten.

Een houtkoper zegt dat hij het hout per se in de winter geveld wil hebben: dan heeft het hout er volgens hem veel minder last van. Een beheerder: "Bij ons op de Veluwe ken ik het alleen bij eik, maar het zit vooral in het kernhout met vaak nog een tweede losse ring in het spinhout." Bij NAK tuinbouw, waar de boomkwekers bij horen, is ontdekt dat losringigheid alleen voorkomt bij boomsoorten met een penwortel (bijvoorbeeld eik en grove den). Het zou dus niets te maken hebben met de waterstanden of temperatuurverschillen.

foto B. Journez

Wateren

Het wateren van boomstammen gebeurt om suikers en zetmeel uit te spoelen die interessant zijn voor bijvoorbeeld schimmels. Het hout zou dan minimaal een jaar in stromend water moeten liggen. Het hout zou daarna beter drogen, rustiger en duurzamer zijn dan niet gewaterd hout. Tot zo'n zestig jaar geleden was wateren van zaaghout een algemene techniek om het hout op te slaan. Maar tegenwoordig is dat allemaal te duur en te lastig. Bovendien zijn de droogtechnieken verbeterd dat het tijdrovende wateren niet meer nodig lijkt te zijn om een goede houtkwaliteit te bereiken.

Toch gebeurt hier en daar nog wel. Een geïnterviewde beheerder watert nog wel eens iepen, de ander alleen grenen voor eigen gebruik. "Je moet eigenlijk geen wit hout (beuk en es) wateren omdat het dan verkleurt. Van de andere kan dat juist soms ook een voordeel zijn omdat hout met beginnende rot juist door die verkleuring meer geld kan opleveren. Een scheepsbouwer watert nog steeds omdat het voor hem veel goedkoper is om het hout in het water te leggen dan op de wal op te slaan. Een verkoper voegt daar aan toe dat scheepsbouwers graag gewaterde eiken hebben, omdat dit hout veel sneller droogt en rustiger is. Volgens deze verkoper is dat voor iedereen klip en klaar. Daar bestaat volgens hem geen discussie over. Als er al discussie is, gaat die over de vraag of je hout moet wateren met de kont of de top in de stroomrichting. Ook daar heeft dan iedereen weer een eigen mening over.

De Stichting Hout Research heeft gekeken naar het wateren van grove den. De onderzoekers concluderen dat wateren van grove dennen de houtkwaliteit niet negatief en niet positief beïnvloedt. Wel verandert het de vochthuishouding waardoor het hout minder snel scheurt en zich sneller aanpast aan het omgevingsvocht. En hoewel de weerstand tegen schimmelaantasting niet is verbeterd, zorgt de openere houtstructuur voor minder vochtophoping en daarmee voor wat meer stabiliteit. Dit heeft mogelijk minder scheuren tot gevolg, waardoor het dan wel tot een verbetering van de levensduur in buitentoepassing (bij voorbeeld in gevelbekleding) kan leiden.

Foto: Forêt Wallonne

Gelijkmatige jaarringen

Een houtgebruiker kiest bij voorkeur hout met fijne, regelmatige jaarringen. Het werkt minder, het is gemakkelijker te bewerken en het is bovenal duurzamer. Want als hout onregelmatig is gegroeid dan droogt het ook lastiger. Dit is alleen van belang bij hoogwaardige toepassingen, zoals zaaghout. Een beheerder zegt dat hij voor eigen gebruik vooral het kwartiers gezaagd hout gebruikt. Planken die loodrecht op de jaarringen gezaagd zijn geven volgens hem nu eenmaal minder spanning. Een andere beheerder op de Veluwe: "De kopers hier weten dat de randbomen vaker ongelijkmatige jaarringen en asymmetrische kern hebben dan de bomen in de opstand." Sowieso wordt het meeste waardevolle hout op stam verkocht en de gesproken beheerders hebben nog nooit een koper met een aanwasboor gezien, zodat die niet kan zien hoe de jaarringopbouw is. Wel kan het zijn dat de koper de opstand/beheer kent en daaruit een oordeel trekt.<

info@bureauschutting.nl

Foto: Hans van den Bos, Bosbeeld

